

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähäkö minä tähtäsin?

KESKUSTELUMUISTIO

Aika: 1.4.2019 klo 16.30 - 19.00
Paikka: Tourujoki-sali, Kansalaistoiminnan keskus Matara, Jyväskylä
Läsnä: osallistujaluettelo ohessa

1. Avauspuheenvuoro

3K-verkoston Keski-Suomen aluekoordinaattori Satu Kortelainen toivotti osallistujat tervetulleiksi ja kertoi lyhyesti illan ohjelmasta, 3K-verkostosta ja joistakin käytännön asioista.

2. Alustuspuheenvuoro

Tuulikki Väliniemi alusti aiheesta kertoen omakohtaisista köyhyyskokemuksistaan yksinhuoltajana ja työttömänä. Hän kertoi olleensa työttömien toiminnassa 12 vuoden ajan ja ymmärtäneensä silloin, että elämä opettaa enemmän kuin koulunkäynti.

Työllisyydenhoito on parasta eläkeläisten köyhyyden ehkäisyä. Aktiivimalli leikkureineen tekee lisää köyhiä koko ajan. Työllisyysbyrokratia voi pudottaa kenen tahansa vaikeuksiin, ja työllisyydenhoito on kaiken kaikkiaan monimutkaista ja epäinhimillistä. Valta on te-hallinnolla, ja kunnat vain toteuttavat valtion päätöksiä ilman sananvaltaa (te-hallinto on tässä väliportaana tarpeeton). Tampereen työllisyysmalli tulisi ottaa käyttöön koko Suomessa.

Keltinmäen asukasyhdistyksessä Väliniemi kertoi kohtaavansa köyhiä joka päivä. Hän kertoi myös asukasyhdistyksen toiminnasta.

Kaupungin talous on kunnossa, samoin seurakunnan, mutta kaupunkilaisten ja seurakuntalaisten ei.

Vuoden 2019 tammikuussa Kelan perustoimeentulotukea Jyväskylässä sai n. 7000 kotitaloutta. Kaupungin sosiaalipalveluissa ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen päätösmäärät kasvoivat viime vuonna edellisestä vuodesta. Ehkäiseviä päätöksiä tehtiin 6981 ja täydentäviä 5776.

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähäkö minä tähtäsin?

Vuonna 2018 Jyväskylän seurakunnan alue seurakunnissa diakonit tekivät 2443 avustuspäätöstä eli yhteensä 112 925,41 euron arvosta. Vanhusten määrä hakijoina on kasvanut – yli 70-vuotiaita oli hakijoina 487, 40 – 69 -vuotiaita 2299 ja työelämän ulkopuolella olevia 3355 ihmistä.

3. Kokemusasiantuntijapaneeli

Jyväskylän seurakunnan Diakonian asiantuntija Tero Reingoldt esittäytyi ja käynnisti tilaisuuden juontajana kokemusasian-tuntijapaneelin.

Kokemusasiantuntijapaneelin kysymykset

1. Miten sinusta tuli köyhä eläkeläinen? (Millaiset tekijät siihen vaikuttivat?)

Eliisa: risainen työhistoria, tules-taudit alle 30-vuotiaana, avioerot ja muut elämänmuutokset johtivat asiakkaiden menetykseen (toimi tuolloin tilausompelijana), 1992 työkunnan kartoitus > työkyvytön, mutta eläke hylättiin, jonka jälkeen taistelua 20 vuotta, ¾-eläke myönnettiin jossain vaiheessa

Harri: tehnyt työtä myös eläkkeellä ja lisänä pieni eläke, kuvitteli elämän jatkuvan samoin vielä pitkään, vuosi sitten työnantaja sairastui ja Harri jäi eläkkeen varaan, odotti paluuta töihin, vaimo työttömänä, Tikkakoskella kallis sähkölämmitteinen asunto ja päättivät muuttaa Hankasalvelle, työn puutteen takia kertyi velkaa, avovaimo joutui karenssiin 2 kuukaudeksi, velkaantuminen paheni

Anja: joutui eläkkeelle jo alle 30-vuotiaana allergian ja astman takia, työura loppui sairasteluun, sen jälkeen vain pätkätyötä pienillä ansioilla, avioero, ei tietoa avustuksista joten ei osannut niitä hakea, kerännyt pulloja selviytyäkseen

Katri: oli Valmetilla, irtisanottiin, sitten kaupungille palkkasihteeriksi, mies sairastui syöpään ja Katri joutui sydänleikkaukseen, mies kuoli, Katri maksoi toisten takausvelkoja 20 vuotta, elämä ja kaikki rahat kuluivat velanmaksuun

Tero: köyhyiden taustalla on monia syitä, kuten vastauksista huomataan

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähäkö minä tähtäsin?

2. *Millaisia vaikutuksia rahan puutteella on arkeesi? (Mistä asioista joudut tinkimään? Mitkä asiat tuottavat sinulle vaikeuksia taloudellisesti tai muuten? Miten rahanpuute on muuttanut sinua ihmisenä?)*

Katri: jatkuva laskeminen mihin rahan käyttää, tarjoukset ja aletuotteet, virkistystoimintaan ei rahaa, kalliit lääkkeet ja sairauskulut

Anja: kaikki tarjouksesta, normaalihinnalla ei mitään, vain pakolliset lääkkeet, ei mitään maksullisia harrastuksia

Harri: laskut kertyivät rahojen loputtua, omasta köyhyydestään ei kannata kertoa, koska menettää ystävät

Eliisa: ei koe menettäneensä ystäviä köyhyyden takia, kehtaa sanoa, ettei rahaa ole, harrastusten kautta pääsee reissuun, aina pitää kuitenkin laskea rahojaan, lääkearsenaali iso eikä lääkkeitä voi olla ostamatta, avopuoliso työsuhteessa ja ajanut ajokortin (mistä syystä taloudellisesti tiukoilla viime aikoina), kulkee pyörällä, aletuotteet, aikoo silti hymyillä ja olla iloinen

3. *Mitkä asiat ovat auttaneet sinua selviytymään?*

Eliisa: musiikki, kuorolaulu, toiminta Jkl eläkeläisissä, tanssi, puolison kanssa hyvät välit, konkurssit kestetty yhdessä

Harri: kokee olevansa samaa mieltä kaikkien panelistien kanssa, avopuoliso työelämässä ja pärjääminen parempaa, pappapuntti, laulu

Anja: perhe, harrastukset ja vapaaehtoistyö

Katri: kuorolaulu, yksinlaulu, tytär ja tyttären lapset, hyvät ystävät

4. *Millaisia parannuksia toivot elämääsi? (Miten köyhyytesi olisi poistettavissa?)*

Katri: helpotukset terveydenhuoltomenoihin, ruuan hinnan halventaminen

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähätkö minä tähtäsin?

Anja: eläkkeisiin reilut korotukset

Harri: leikkurit kohdistettava johonkin muualle kuin köyhiin, eläkkeen taso liian matala

Eliisa: lääkekorvaukset liian pieniä tai poistuneet kokonaan, omavastuuosuuksia pitäisi harkita poistettaviksi, kuntoutukseen pääsyn helpottaminen

Eila Tiainen kysyi: Onko lääkekorvaukset kiperin paikka toimeentulossa?

Eliisan ja Katrin tilanteessa vastaus on kyllä.

Sirpa Pekkarinen kysyi: Olisiko maksuton joukkoliikenne hyvä eläkeläisille?

Ajatus sai kannatusta. Työkyvyttömyyseläkeläiset eivät saa linkissä aletta, vain vanhuuseläkeikäiset.

4. Kommenttipuheenvuorot

Asiakohta jätettiin väliin ja siirryttiin suoraan tauolle noin klo 17.20.

5. Tauko (17.20 – 17.50)

6. Eduskuntavaaliehdokkaiden haastattelu

Ohjelma jatkui eduskuntavaaliehdokkaiden haastattelulla. Tero Reingoldt juonsi myös tämän keskusteluosion.

Ehdokkaiden esittäytymispuheenvuorot 1 min

Tapani Mäki (PS): nuorena eli köyhyudessa itsekkin, pitkiä sairaslomia ilman tuloja, köyhien auttaminen sydämessä tämän vuoksi

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähäkö minä tähtäsin?

Eila Tiainen (Vas): eläkeläinen, mutta ei ole jäänyt koskaan eläkkeelle (toimittaja) politiikassa 2010 lähtien puolison kuoltua, leskeneläkkeen haku kelasta karsea kokemus, nuoruudessa perhettä perustaessaan kokenut köyhyyttä

Riitta Tynjä (SKP): eläkeläinen, sosiaalityöntekijä ja siksi näköalapaikka siihen, miten yhteiskunnallinen epäoikeudenmukaisuus konkretisoituu ihmisten elämässä, pitkään kaupunginvaltuustossa

Jarno Kemiläinen (SDP): paljon yksinhuoltajia ja muita pienituloisia, joiden palkat eivät riitä elämiseen, asiaan puututtava nyt

Mauno Vanhala (Kesk): lähti 8-lapsisesta alkoholistiperheestä oppikouluun, pärjännyt elämässä, tutkinut syrjäytymistä ja sen vaikutusta sydäntauteihin

Hanna Laakso (Kok): Laukaan seurakunnan kappalainen, lähes päivittäin asiakkaaksi tulee henkilö, joka ei ole saanut mitään Kelasta ja Sosiaaliasemalta

Kysymykset eduskuntavaaliehdokkaille

- 1. Monet eläkeläiset ovat pelkästään kansaneläkkeen ja/tai takuueläkkeen varassa. Oikeutta muihin yhteiskunnan tukiin ei välttämättä muodostu. Pärjäisitkö sinä alle 800 eurolla kuukaudessa jatkuvasti vuodesta toiseen?*

Kukaan ei pärjäisi, kaikilla punainen lappu

Lisäkysymys: Jos pitäisi jättää jotain pois, mitä se olisi?

Hanna: terveydestä ja ruuasta ei tingitä, säästäisi liikkumisesta ja harrastuksista

Mauno: ravipelaaminen

Jarno: omat harrastukset, lasten harrastuksista ei voi säästää

Riitta: ruoka, liikkuminen, harrastukset (vaikea nimetä vain yhtä)

Eila: liikkuisi vähemmän, luopuisi autosta, etsisi halvemman asunnon

Tapani: kaikesta pitäisi säästää, harkitsisi poismuuttoa Suomesta

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähänkö minä tähtäsin?

2. *THL julkisti hiljan raportin liittyen perusturvan riittävyteen. Siinä todettiin, että työttömien perusturvan taso on riittämätön mm. aktiivimallin seurauksena, kun taas eläkeläisten perusturva on säilynyt riittävänä. Raportin esimerkkilaskelmiin sisältyy oletus, että eläkeläiset tarvitsevat jokapäiväiseen elämiseen, mm. ruokaan, noin 100 euroa vähemmän rahaa kuin työkäiset. Oletko samaa mieltä? Riittääkö eläkeläisille pienempi ruokaraha kuin nuoremmille?*

Ei riitä, kaikilla punainen lappu

3. *Kannatatko pienien eläkkeiden merkittäviä tasokorotuksia (vähintään 100 euroa lisää/kk) ja oletko kansanedustajana valmis ajamaan asiaa, mahdollisesti vastoin oman puolueesi linjaa?*

eri mieltä: sdp, kok

Jarno: satanen ei riitä, tarvitaan rakenteellisia toimia, kuten etsivää vanhustyötä

Hanna: satanen ei riitä, tekisi muutoksia seuraaviin: takuueläke, lääkekorvaukset, asiakasmaksut

Mauno: omavastuiden poistaminen kalliista lääkkeistä, yle-vero pois huono-osaisilta, eläkkeiden tasoa ei voi verrata muihin maihin

Riitta: takuueläkeläisten laskelmat jäävät toimeentulotuessa plussalle, tarvitaan 1200 euron perusturva

Eila: indeksien jäädytykset pois, etuuskien yhtenäistäminen, lääkekatot uusiksi

Tapani: verojärjestelyt, eläkeläisten lääkeomavastuut alas, hyvinvointiseteleitä, asumisen hintatasoa kohtuullistettava

Yleisökysymys: Pystytäänkö vaikuttamaan lääkkeiden hintoihin?

Mauno: lääkkeiden hintoihin ei voida vaikuttaa

Tapani: sivistysvaltion vastaista, jos ei pysty hoidattamaan itseään

Eila: Tarvitaanko apteekkimonopoli? Miksi lääkkeitä ei saa sairaalasta suoraan mukaan?

Hanna: diakoniatyössä kirjoitetaan paljon maksusitoumuksia apteekkiin

Mauno: vastaanotolla pitäisi voida sanoa, että ei ole varaa ostaa kalliita lääkkeitä

Riitta: kertoi esimerkin silmälääkärikäynnistä

Eila: farmaseutti usein viimeinen vartija, jolta asiakkaat kysyvät, mitä lääkkeitä ilman voi tulla toimeen

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähäkö minä tähtäsin?

4. **Käsi ylös -äänestys;** Tunnetko taitetun indeksin. Niille, jotka ovat nostaneet kätensä, tarkentava kysymys: Auttaako taitetun indeksin korvaaminen palkkaindeksillä tai ansiotasoindeksillä pienituloisimpia eläkeläisiä?

Tapani: alle 1400/kk eläkkeistä taitettu indeksi pois, eläkekatto tarvitaan (ei ole haluttu)

Eila: ei tule poistumaan koskaan, asiat pitää korjata muilla tavoilla

Riitta: SKP vaatii ansioindeksiä, puoliväli-indeksikin käy, ostovoima laskee omalla kohdalla vuosittain

Jarno: tarvitaan eläkekatto, palkan ostovoima nykyään heikko

Mauno: eläkekatoilla ei rahoiteta eläkkeitä, kylläkin hyvä asia, taitetun indeksin asteittainen siirtyminen 50/50-malliin tehtävä

Hanna: ei voida tehdä mitään, on ja pysyy, laskettava todellisen kulutuksen mukaiset korit, tuloveron lasku kok tavoite

Yleisökysymykset:

Iso osa eläkevaroista lepää paratiisisaarilla. Pörssikurssit ovat laskussa ja voivat syöksyä alas. Kahden vuoden puskuri eläkevaroissa riittäisi. Voisiko eläkerahastojen varat ottaa suomalaisten eläkeläisten käyttöön? Laman oloissa eläkkeet ei nouse!

Indeksi pitää olla. Voiko eläkeyhtiörahoja sijoittaa esim. tiestön hoitoon Suomessa? Työmarkkinat muuttuu, ja palkkakehitys voi olla hyvin negatiivinen jatkossa.

Riitta: Kotimainen kulutus ok, rahastojen kokoaminen huono juttu

Mauno: eläkevaroja on käytettävä infran parantamiseen, eläkejärjestelmää remontoitava, eläkeyhtiöitä on liikaa

Eila: ei osaa sanoa, mitä eläkevaroilta pitäisi tehdä, 195 mrd varat lasketaan valtion vakavaraisuuteen, jos niitä voidaan käyttää niin ok

Jarno: kuulostaa hyvältä

5. Olet pienen eläkkeen varassa ja asut omassa mökissäsi syrjäseudulla. Julkista liikennettä ei ole, mutta kunta on järjestänyt kerran viikossa asiointikyydin keskustaan. Kyyti lähtee paluumatkalle puolentoista tunnin päästä. Mitä asioita

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähäkö minä tähtäsin?

pitää hoitaa, mitä voi jättää hoitamatta. On priorisoitava. Miltä tämä tuntuu sinusta?

Hanna: Laukaassa sama ongelma, terveys ja ruoka hoidettava

Mauno: asiointikyytejä pitäisi järjestää joustavammin

Jarno: kyydeissä ei mitään järkeä, terveys ja ruoka

Riitta: jos on lääkärikäynti, ei kerkeä muuta, kotiin saatavan palvelun lisääminen yksi ratkaisu

Eila: digitalisaation piti ratkaista ongelmat, taksiuudistus älytön, julkinen liikenne karsittu

Tapani: nykyään ei 1,5 tunnissa kerkeä mitään

Mauno: kaupassa käynti on myös sosiaalinen tapahtuma monelle

Yleisökysymys: Syrjäseudulle palkataan palkkatuella työtön, joka vie vanhukset kylille hoitamaan asioita. Mitä mieltä?

Tapani: hieno ajatus, mutta kilpailutus esteenä, **Hanna** samaa mieltä

Mauno: vanhuksen kotiin ei voi mennä ilman viranomaislupaa, osuuskunta olisi tässä hyvä

Riitta: hyviä ideoita ei voi toteuttaa, kun kaikki pitää kilpailuttaa, voisiko palata ajassa taaksepäin

Eila: kuntien kilpailutukset eivät ole olleet oikein onnistuneita, osaaminen puuttuu

Sirpa Pekkarisen huomautus: mahdollista jo nyt, mutta kunnat eivät ole tasa-arvoisessa asemassa järjestämisen suhteen

Tero: Suuret kaupungit vetävät porukkaa, maaseutu autioituu, haasteena on, miten tehdä sellainen jako, että se on tasa-arvoinen

6. *Asut edelleen siellä syrjäseudulla. Sinulle on tehty kaihileikkaus ja pitäisi päästä kaupunkiin leikkauksen jälkitarkastukseen. Kelataksikyyti maksaa 50 euroa ja lääkäri noin 100 euroa. Rahaa ei ole, ja lääkärikäynti pitäisi maksaa heti vastaanoton jälkeen. Kelan toimeentulotukipäätös on ollut negatiivinen, ja Kelan vakuutuslääkäri on linjannut, että kaihileikkauksen jälkitarkastus ei ole välttämätön terveydenhuollon meno. Et ole saanut kunnasta harkinnanvaraista toimeentulotukea eikä diakoniatyökään auta sinua. Et toisaalta oikein osaa hoitaa paperiasioita etkä jaksa vaatia oikeuksiasi. Tuttu kelataksi tarjoaa taksikyydin velaksi. Lähdetkö jälkitarkastukseen, vaikka rahaa lääkärikäynnin maksamiseen ei ole?*

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähätkö minä tähtäsin?

Hanna: Toivottavasti omaiset pitävät asianomaisten puolta

Mauno: vanhukset ovat lähteneet ottamaan jopa pikavippejä terveystulmiinsa

Jarno: terveys välttämätöntä, mahdollistettava kaikille

Riitta: tyypillinen takuueläkeläisen ongelma, laskelmat tod.näk. plussalla, tilanteessa syytä käyttää sosiaaliasiamiestä, eläkeläisten avustusjärjestöt vähissä

Eila: toimeentulon on järjestettävä sille tasolle, ettei tarvitsisi miettiä näitä asioita

Tapani: sosiaaliasiamies tärkeä, ihmiset eivät tiedä oikeuksistaan, vaihtoehdot vähissä

Jarno: tiedotukselliset haasteet, mm. Oiva-palvelut

Yleisökysymys: Entäpä vanhusten nurkissa majailevat päihdeongelmaiset aikuiset lapset? Tässä iso tiedotuksellinen haaste.

Riitta: ohjattava aikuissosiaalityöhön (huoli-ilmoitus tehtävä)

Tapani: Kela pitää velvoittaa antamaan infoa ihmisille elämänmuutostilanteissa

Eila: saanut kirjeitse tietoa Oiva-keskuksesta

7. Tuhannet suomalaiset ovat liian sairaita osallistuakseen työelämään, mutta Kelan näkökulmasta liian terveitä päästäkseen työkyvyttömyyseläkkeelle. Tämä joukko on suuressa riskissä pudota pelkän kansan- ja takuueläkkeen varaan vanhoina. Miten heidän tilanteensa pitäisi ratkaista ja onko heidän köyhyytensä vanhuuseläkeiässä jollain tavoin estettävissä?

Tapani: kokemus omasta siskosta, ehti kuolla ennen diagnoosia

Eila: häpeällinen tilanne, Taipaleen malli tarvitaan taas, aktiivimalli rokottaa tätä porukkaa, sosiaalityö palautettava kunniaan

Riitta: hullua, että nämä ohjataan työttömiksi työnhakijoiksi, nuorten mielenterveyssyistä johtuvaa eläköitymistä pyrittävä ehkäisemään

Jarno: ihminen saa tässä tilanteessa helposti lopputilin töistä

Mauno: Ilkka Taipaleen aikaan siivottiin sairaita tilastoista eläkkeelle, ongelmia pyritään ratkaisemaan, päätöksiä ei tehdä ihan täysin näkemättä, joku lääkäri on kuitenkin nähnyt potilaan joskus

Hanna: helppoja ratkaisuja ei ole, työelämä todella vaativaa nykyään, sote- ja sotu-uudistusten tärkeys

Yleisökommentti: kyseessä voi olla hoitavan lääkärin huti

Kurjana, köyhänä kansaneläkkeellä – Tähäkö minä tähtäsin?

8. Mitkä asiat mielestäsi estävät köyhien eläkeläisten tilanteen parantamisen?

Tapani: lähimmäisenrakkauden puute, itsekkyyys

Eila: pohjaton ahneus, ryhmä helppo unohtaa

Riitta: puhuminen eläkeläisistä taakkana ja kustannuseränä

Mauno: eläkeläiset eivät saa vastinetta rahoilleen

Hanna: kaikki lähtee arvoista, köyhyys ylisukupolvisena ongelmana

Yleisökommentti: Resurssien puute?

Yleisökommentti: Pitäisikö perustaa vanhusasiavaltuutetun virka? Kyllä (yksimielisesti)

Yleisökysymys: Ikääntyvän ihmisen päihdeongelma tekee sen, ettei saa valita missä asuu ja miten. Olisiko mahdollista saada asunto ensin -palvelutaloja?

Jouko Karjalainen kertoi tähän kysymykseen liittyen Nimby-ilmiöstä Suojapirtin peruskorjaushankkeen yhteydessä.

Tero: Ikäihmisten tietotaito pitäisi hyödyntää nykyistä paremmin.

Riitta: esimerkkinä Sallaajärven palvelukoti. Tärkeintä puhua siitä, että jokainen on arvokas.

Eila: Rohkeus kohdata erilaisia ihmisiä puuttuu. Vankilakaavaa ja jopa päiväkotia vastustettu.

Tapani: Puhutaan mistä ikäluokasta tahansa, jos ihminen on sairas tai työtön, se on eriarvoisessa asemassa.

Mauno: päättäjät, joilla ei ole kokemusta, ovat tietämättömiä päättäessään asioista

Yleisökommentti: eduskuntaan saatava ihmisiä, joilla työkokemusta

7. Tilaisuuden lopetus

Aluekoordinaattori kiitti osallistujia ja päätti tilaisuuden klo 19.30.